

نگار نگارگران
گروه مترجمان
به اهتمام فرهنگستان هنر

در ویژه‌نامه حاضر که به مناسبت برگزاری همایش بین‌المللی کمال‌الدین بهزاد و به

اهتمام فرهنگستان هنر ایران انتشار یافت، تلاش شد بخشی از پژوهش‌هایی که طی سالیان اخیر توسط هنرپژوهان ایرانی و خارجی در مورد بهزاد و میراث بهزادی به طور خاص و نگارگری ایرانی - اسلامی به طور عام به نگارش درآمده عرضه شود. مقالاتی چون:

- احوال و آثار کمال‌الدین بهزاد / پریسیلا سوچک / ترجمه فائزه دینی

- میراث بهزاد / عبدالله بهاری / ترجمه اردشیر اشراقی

- هنرمندان معاصر و شاگردان بهزاد / عبدالله بهاری / ترجمه اردشیر اشراقی

- کمال‌الدین بهزاد و مسئله‌ی پدیدآوردگی اثر هنری در نقاشی ایرانی / دیوید جی. راکسبره / ترجمه صالح طباطبایی

- بهزاد به روایت پیشینیان

- مکتب نگارگری و هنر کتاب آرایی بخارا در سده شانزدهم میلادی / دهم هجری قمری / عبدالله بهاری / ترجمه صالح طباطبایی

- نگارگری اسلامی: میان تجویز و تحریم / دکتر ثروت عکاشه / ترجمه سیدغلامرضا تهامی

آنچه از مقاله‌ی کمال‌الدین بهزاد و مسئله‌ی پدیدآوردگی اثر هنری در نقاشی ایرانی اثر دیوید جی. راکسبره در مورد تحلیل تصاویر در لابه‌لای بافت دست

نوشته‌های مصور و در مورد تک پرده‌ای‌ها گفته می‌شود بیانگر آن است که فرآیندها و تکنیک‌های نقاشی ایرانی در

دوره‌ی بهزاد ما را در عین اینکه از کاربرد روش‌های معمول در تحلیل سبک‌شناختی برای تشخیص و تفکیک

آثار هنرمندی خاص بازمی‌دارد، اساساً کاربرد چنین روش‌هایی را منتفی می‌سازد، در آثار این دوره ردّ قلم‌مو که

در طی فرآیند تصویرسازی از بین رفته، ناپیداست. او معتقد است که رنگ‌بندی و طیف رنگ‌های مورد استفاده در

نقاشی محصول کار اشخاص بسیاری بوده است که در رنگ‌آمیزی یک اثر واحد با یکدیگر همکاری داشته‌اند.

عبدالله بهاری نیز در مقاله‌اش با عنوان مکتب نگارگری و هنر کتاب آرایی متذکر می‌شود که برخلاف ادعاهای

گذشته، کتابخانه هرات و همه‌ی هنرمندان آن پس از تصرف صفویان در ۹۱۶ هـ. ق تا مدت‌ها در هرات باقی ماندند و تنها در پی تصرف شهر به دست عیب‌الله خان در ۹۳۵ هـ. ق ناگزیر شدند به تبریز بروند. بهاری معتقد است که شیخ‌زاده و محمود مذهب هنرمند واحدی هستند و شیخ‌زاده لقب او، به پاس احترام به پدر هنرمندش بوده و از این رو، این هنرمند در هیچ زمانی به رقم شیخ‌زاده که ممکن بود تکبرآمیز باشد، امضا نکرده بلکه او محمود مذهب بوده است. او یکی از شایسته‌ترین شاگردان بهزاد بوده است، چنان که مصطفی عالی تاریخ نگار ترک در مناقب هنروران، نوشته به سال ۹۹۵ هـ. ق. از او به عنوان شاگرد خاوری (خراسانی) بهزاد نام برده است. (در حالی که آقامیرک را شاگرد باختری بهزاد شمرده است).

در مقاله نگارگری اسلامی میان تجویز و تحریم از دکتر ثروت عکاشه، وی ضمن اشاره به روایتی که در آن، رسول خدا (ص) پس از فتح مکه و ورود به خانه‌ی کعبه به شبیه ابن عثمان می‌فرماید که همه‌ی تصاویر موجود را پاک کن مگر این تصویر که در زیر دست من است، که تصویری است از عیسی ابن مریم (ع) و مادرش. عکاشه می‌گوید این امر بیانگر آن است که صورت‌گری کاملاً نهی نشده بود بلکه تنها نهی از گونه‌ی پست آن بود که میان بنده و پروردگار حائل می‌شد و به اعتقاد او زیان می‌رسانید. و نیز روایت شده است که:

«عایشه زوج‌ی رسول خدا (ص) پرده‌ای در خانه‌اش آویخته بود که بر آن تصاویری بود و پیامبر (ص) به او فرمود: این را از پیش روی من بردار که تصاویر آن در هنگام نماز پیش چشمم می‌آید. عایشه می‌گوید که رسول خدا (ص) آن پرده را فرو کشید و من آن را دوباره کردم و از آن دو پستی ساختم که پیامبر بر آن‌ها تکیه می‌کرد.»

این روایت حاکی است که ناخوشایندی رسول خدا از تصویر عمومیت نداشته بلکه جنبه‌ای خاص مدنظر بوده که مانع عبادت می‌شود، اما اگر تنها برای زینت باشد کراهتی در آن نخواهد بود.